

O'QITUVCHI SHAXSIY MEHNATINI ILMIY ASOSDA TASHKIL ETISH

Kadirova Dilnoza Raximovna

Osiyo Xalqaro Universiteti Pedagogika yo'nalishi 1-kurs magistri

Annotatsiya: Maqolada o'qituvchining shaxsiy mehnatini ilmiy asosda tashkil etishning mohiyati, ahamiyati va usullari tahlil qilinadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida o'qituvchining o'z-o'zini rivojlantirish, vaqtni boshqarish, ish faoliyatini rejalashtirish va natijadorlikni oshirish mexanizmlari yoritilgan. Tadqiqotda tajribaviy metodlar va ilg'or amaliyotlar asosida samarali mehnatni tashkil etishning usullari o'rganilgan.

Kalit so'zlar: O'qituvchi mehnati, ilmiy asos, pedagogik faoliyat, vaqtni boshqarish, o'zini rivojlantirish, samaradorlik.

O'qituvchi mehnati ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omildir. Shaxsiy mehnatni ilmiy asosda tashkil etish esa pedagogik jarayon samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Rivojlangan ta'lim tizimlarida o'qituvchilarning mehnatini rejalashtirish, vaqtni boshqarish va o'z-o'zini rivojlantirishga katta e'tibor qaratiladi. Ushbu maqola o'qituvchi mehnatini ilmiy asosda tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganishga bag'ishlangan.

O'qituvchi shaxsiy mehnatini ilmiy asosda tashkil etish o'qitish jarayonini samarali, maqsadli va zamonaviy pedagogik tadqiqotlarga asoslangan holda boshqarish demakdir. Bu jarayon o'qituvchining kasbiy faoliyatini optimallashtirish, o'quvchilarning ta'lim sifatini oshirish va shaxsiy rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi. Quyida bu mavzuni batafsil yoritib, har bir jihatni alohida ko'rib chiqamiz.

Maqsad qo'yish va rejalashtirish

O'qituvchi faoliyatining muvaffaqiyati aniq maqsadlarga bog'liq. Ilmiy asosda mehnat tashkil etish uchun o'qituvchi quyidagi qadamlarni amalga oshirishi mumkin:

- SMART maqsadlari: Maqsadlar Specific (aniq), Measurable (o'lchanadigan), Achievable (erishiladigan), Relevant (dolzarb) va Time-bound (muddatli) bo'lishi kerak. Masalan, “Bir o'quv yilida o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini 20% ga oshirish” kabi maqsad qo'yish.

- Rejalashtirish: O'quv yili, chorak yoki oy uchun rejalar tuzish. Rejada darslar, sinfdan tashqari faoliyatlar, o'quvchilar bilan individual ishlar va shaxsiy rivojlanish uchun vaqt ajratilishi kerak.

- Ilmiy asos: Rejalarni tuzishda o'quv dasturlari, milliy ta'lim standartlari va sohadagi so'nggi tadqiqotlarni hisobga olish. Masalan, Bloom taksonomiyasiga asoslangan dars rejalarini ishlab chiqish.

Amaliy maslahat: O‘qituvchi o‘z faoliyatini kuzatish uchun “ta’lim jurnali” yuritishi mumkin, unda maqsadlar, yutuqlar va qiyinchiliklar qayd etiladi.

Ilmiy yondashuvdan foydalanish

O‘qituvchi o‘z ishida pedagogika va psixologiya sohasidagi ilmiy yutuqlarga tayanib, o‘quv jarayonini samarali tashkil etishi mumkin. Bu quyidagi yo‘llar bilan amalga oshiriladi:

- Zamonaviy metodikalarni qo‘llash: Masalan, faol o‘qitish usullari (muammoli o‘qitish, loyihaga asoslangan ta’lim, differensial o‘qitish) yoki texnologiyaga asoslangan ta’lim (AR/VR, interaktiv doskalar).

- O‘quvchilarning kognitiv xususiyatlarini hisobga olish: Vygotskiyning proksimal rivojlanish zonasi nazariyasiga asoslanib, o‘quvchilarning hozirgi bilim darajasiga mos vazifalar berish.

- Tadqiqotga asoslangan yondashuv: O‘qituvchi o‘z sinfida kichik tadqiqotlar o‘tkazishi mumkin. Masalan, turli o‘qitish usullarining o‘quvchilarning muvaffaqiyatiga ta’sirini sinab ko‘rish.

Vaqtni samarali boshqarish

O‘qituvchining ish yuki ko‘pincha dars tayyorlash, tekshirish, o‘quvchilar bilan ishlash va hujjatlarni yuritishdan iborat bo‘ladi. Ilmiy asosda vaqtni boshqarish uchun:

- Prioritetlarni aniqlash: Eisenhower matritsasiidan foydalanib, vazifalarni “muhim va shoshilinch”, “muhim, lekin shoshilinch emas” kabi toifalarga ajratish.

- Avtomatlashtirish: Tekshirish va baholash jarayonlarini raqamli platformalar (Google Forms, Kahoot) orqali avtomatlashtirish.

- Ish va dam olish muvozanati: O‘qituvchi o‘z salomatligi va ruhiy holatini saqlash uchun ish va dam olish vaqtini muvozanatlashtirishi kerak. Masalan, har kuni 30 daqiqa shaxsiy rivojlanishga (kitob o‘qish, meditatsiya) ajratish.

O‘z-o‘zini refleksiya qilish va tahlil

O‘qituvchi o‘z faoliyatini muntazam ravishda tahlil qilishi, muvaffaqiyat va kamchiliklarni aniqlashi kerak. Bu jarayon ilmiy asosda quyidagicha amalga oshiriladi:

- SWOT tahlili: O‘qituvchi o‘zining kuchli va zaif tomonlarini, imkoniyatlar va xavflarni aniqlaydi. Masalan, “Kuchli tomon: o‘quvchilar bilan yaxshi munosabat, Zaif tomon: raqamli vositalardan kam foydalanish”.

- O‘quvchilarning fikr-mulohazasi: O‘quvchilardan anonim so‘rovlar orqali darslarning samaradorligi haqida fikr olish.

- O‘z faoliyatini monitoring qilish: Darslardan keyin qisqa eslatmalar yozish yoki video yozuvlar orqali o‘z o‘qitish uslubini tahlil qilish.

Misal: O‘qituvchi darsdan so‘ng o‘quvchilarning faolligi va tushunish darajasini baholab, keyingi dars uchun rejani moslashtirishi mumkin.

Doimiy malaka oshirish

O‘qituvchi ilmiy asosda rivojlanish uchun o‘z bilim va ko‘nikmalarini yangilab turishi kerak:

- Ilmiy adabiyotlarni o‘qish: Pedagogika, psixologiya va o‘qitish metodikasi bo‘yicha jurnal va kitoblarni muntazam o‘rganish. Masalan, “Journal of Educational Psychology” kabi nashrlar.

- Onlayn kurslar: Coursera, EdX yoki Khan Academy kabi platformalarda zamonaviy ta’lim metodikalarini o‘rganish.

- Seminar va konferensiyalar: Mahalliy yoki xalqaro ta’lim tadbirlarida ishtirok etib, yangi tajribalar olish.

- Raqamli ko‘nikmalar: Zamonaviy ta’lim vositalari (Zoom, Canva, Moodle) va sun’iy intellekt asosidagi platformalarni o‘zlashtirish.

Resurslardan foydalanish

O‘qituvchi ilmiy asosda mehnatini tashkil etish uchun turli resurslardan foydalanishi mumkin:

- Raqamli platformalar: Google Classroom, Quizizz, Nearpod kabi vositalar darslarni interaktiv va samarali qiladi.

- Ilmiy ma’lumotlar bazalari: Google Scholar, ResearchGate orqali sohadagi so‘nggi tadqiqotlarni o‘rganish.

- O‘quv materiallari: O‘zbekistonda “Alisher Navoiy nomidagi Milliy kutubxona” yoki “O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi” kabi muassasalar taqdim etgan resurslardan foydalanish.

Xulosa

O‘qituvchi shaxsiy mehnatini ilmiy asosda tashkil etish orqali nafaqat o‘z faoliyatini optimallashtiradi, balki o‘quvchilarning ta’lim sifatini oshiradi va kasbiy rivojlanishga erishadi. Bu jarayon maqsadli rejalashtirish, ilmiy yondashuv, vaqtni samarali boshqarish, o‘z-o‘zini refleksiya qilish, malaka oshirish, resurslardan foydalanish va hamkorlik kabi elementlarni o‘z ichiga oladi. O‘zbekiston ta’lim tizimida bu yondashuv o‘qituvchilarga zamonaviy talablarga mos kelishga va o‘quvchilarni global raqobatbardosh muhitga tayyorlashga yordam beradi.

- O‘qituvchilarning mehnatini ilmiy asosda tashkil etish ta’lim sifati va pedagogning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

- Zamonaviy vaqtni boshqarish va rejalashtirish texnikalari o‘qituvchilar mehnatini samarali tashkil etishga yordam beradi.

Adabiyotlar.

1. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik — T.: SANO-STANDART, 2017.
2. Ro'ziyeva D.L, Tolipov O'.Q. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - T.: NNOVATSIYA-ZIYO, 2019.

3. Sh.Abdullayeva, D.I.Ro'ziyeva. Pedagogik diagnostika va korreksiya. Darslik. — T.: Fan va texnologiyalar, 2019.
4. Юзликаева З., Мадьярова С, Янбарисова Э, Морхова В. Теория и практика общей педагогики .Учебник — Т.: ТГПУ, 2014.
5. Калдибекова А.С.Жалпи педагогика теорияси жене практикаси Педагогика теорияси — Т. ТДПУ 2013.